

ANNE VEGTER

1.

De grove schifting zou zijn: werk van podiumdichters (spokenworddichters) vs werk dat (ook)werkt op papier. Intussen staat zo'n beetje iedereen wel eens op een podium. Sterker nog. Het is alsof je zonder podiumexperience niet gezien wordt als dichter:)

Ik moet een beter filter kiezen. De opkomst van de Spokenwordwave staat niet op zichzelf, geankerd in de VS, kreeg deze ook voet aan wal in Europa. De beweging lijkt eerder sociologisch dan literair geïnspireerd. De crossovers die we vandaag zien tussen de ritme/tijd en actualiteit gedreven dichters en de onderzoekende literaire dichters maakt het niet eenvoudig om stromingen te onderscheiden.

Poging:

- generatie dertigers die bekend is met klassieke en hedendaagse filosofie en daar materiaal aan ontleent

- generatie dertigers die zich verzet tegen de powers that be en het kapitalistische systeem aan kritisch poëtisch onderzoek onderwerpt

- generatie (jonge) Predikers, die op ouderwetsige muzikale wijze haar mening verspreidt

- generatie Spokenword, die maling lijkt te hebben aan grammatica en stijlvastheid maar de inhoud die moet worden overgebracht laat prevaleren

- generatie Eigen Stem, het palet aan dichters in de voorste linie, met scherpe blik op buitenwereld en committed aan eigen materiaalverwerking, herkenbare stemmen.

- generatie biografisch materiaal/terugblik; er is zeker een ministroming te herkennen in epigonen van met name vrouwelijke dichters zoals Vasalis/ Gerhardt/ Michaelis. Ik denk aan Van hee/ Knibbe/ Perquin.

- generatie postmodern, dwangmatig, bestaat nog steeds, opgekomen in de jaren 90, bestaat nu uit 60+ers die maling hebben aan enige groepsvorming in poëzie en als wijlen Faverey zo ondoorgrondelijk blijven als ze willen

2.

Ik zie mijzelf als een Fremdkörper in elk poëtisch landschap. Ik heb mijn woorden altijd gebruikt om gaten mee te boren in taal, vormen van dislogika zoekend die nieuwe constructen schiepen, botsende grammaticale logistics (verkeersplannen) versus gemeenplaatsen en vox populi. Maar eigenlijk streef ik naar 'droge woorden', geluidloos ontploffen. Het heeft geen naam. Ooit was het postmodern, nu vorm ik een eenpersoonsgeneratie waarin ik zowel de stem van een kind als die van de zelfmoordenares samen laat klinken. Daarbij heb ik me tien jaar dienstbaar opgesteld om een groter publiek te informeren en in hindsight denk ik dat ik daarmee de poëzie niet per se heb gediend. Ik heb poëzie nooit als vermaak gezien, daarin ben ik intussen niet langer van nu (misschien). Ik zie poëzie als instrumentarium waarmee je je eigen transformatie construeert. Ik werk al levenslang toe naar zuivere lyriek maar dat is nog niet te zien in mijn werk. Onder jonge vrouwen schijnt mijn taal te werken, vertelde een docente van de Rietveld me laatst. Ik wijd mijn lyriek later natuurlijk aan hen. Ook weer zo ouderwets!

Ik lees graag Polen, Duitsers, Zuid-Afrikanen en af en toe neem ik graag de moderne Franse poëzie tot me. Het is evident dat er invloeden terechtkomen in mijn werk. Ik ben almaar meer gaan schrijven als een verteller, ik schuw geen mix van proza en poëzie, ik heb onderzocht hoe ik het lijden aan wereld en lichaam, dat ons stuurt, ook in klare taal kan benoemen. Ik heb van Zuid-Afrikaanse dichters geleerd dat de taal te vinden is waar je met je voeten in de bagger die samenleving heet blijft staan.

Of buitenlandse poëzie duidelijk van invloed is (geweest) op de ontwikkeling van de Nederlandstalige poëzie tot op heden, weet ik niet goed. Ik weet dat er dichters zijn van de generatie 60+ers die goed bekend zijn met de poëzie uit de VS, wellicht voorbeelden vonden. Rob Schouten

bracht me in het begin van m'n dichterschap in contact met werk van John Berryman, dat ik aangrijpend vond in z'n droogheid en tragiek. Zo wilde ik het ook wel. Ik denk dat de huidige dichters van rond de 50 goed keken naar werk van Poolse dichters en ook de Franse poëzie-prose liet sporen achter in de Nederlandse poëzie. Ik vond het altijd opvallend dat het werk van buitenlandse dichters die op Nederlandse festivals optraden vaak sterkere narratieven had, spreektaaliger was/is. Universeler in mededelingen, omvattender. Intussen heb ik de indruk dat Nederlandse dichters, de betere, zich daarin ook bekwaamden. Ik vind Stitou daarvan wel een mooi voorbeeld.

4.

De mate van taligheid, experimenteerdrijf. 'Ten opzichte van vroegere periodes' begrijp ik in dit verband niet.

5.

Ik zie het als een geheel van Nederlandse taalmakers maar ervaar het als 2 gescheiden compartimenten. Ik heb de indruk dat er hechtere onderlinge structuren bestaan in Vlaanderen, tussen dichters, tussen organisaties. Meer onderlinge stimulans en minder kinnesinne. Overigens is die kinnesinne onder dichters in Nederland voor m'n gevoel heel duidelijk ontstaan onder invloed van het ellebogenwerk van een aantal podiumdichters. In Vlaanderen lijkt er wat dat betreft een vloeiender synthese te bestaan.

6.

Ik mis het elan wel. Succes maakt mensen braaf. Ik meen wel elan te zien in de opkomst van dichters als Van der Graaff, Keizer en Van Binsbergen. Ook Vriezen dendert in stilte verder. In 't algemeen vind ikzelf de poëzie van het hedendaagse merendeel onverdraaglijk saai en denk ik dat de gezapigheden de dood van de poëzie gaan betekenen. Ik mis het risikovolle werk uit de jaren 80 en 90, het spel met de ernst, de mate waarin dichters zichzelf niet zagen als sterren maar als tovenaars. Op zich is vernieuwing geen statisch gegeven, je dwingt het niet af. Toen het poëzieonderwijs op de schrijfvakscholen gemeengoed werd, heb ik me wel afgevraagd of de poëzie gediend is met geïnstitutionaliseerde, planmatige dichtproducten. Zonder een gedegen inbedding in filosofische en sociologische theorievorming lijkt een poëzieschool me een wassen neus, en krijgen we meer en meer van hetzelfde persoonlijke geneuzel. Maar, fair enough, ook Tonnus Oosterhoff geeft les aan zo'n school en dat kan toch eigenlijk alleen maar wilde voorspoed betekenen voor onze letterkunde.

7.

Schijnbaar in tegenspraak met wat ik eerder suggereerde heb ik een hekel aan poëzie die zich expliciet uitspreekt tegen maatschappelijke ongelijkheid. Ik heb er jaren mee geworsteld vanwege de functies die ik als dichter wel eens op me nam. Ik heb me geoefend in pamfletkunst en schaam me daarvoor niet. Ik ken poetische manieren, of truuksjes, om meningen mee te kruiden. Maar de poëzie is van zichzelf. En poëzie is iets anders dan een mening. Het is een geniaal medium waarmee het voelende denken kan worden ontwricht. De poëzie moet uiteraard door zoveel mogelijk dichters van allerlei gendervoorkeuren, etniciteiten en maatschappelijke achtergronden worden gevoed. Maar er moet niets. Er zullen altijd echo's van een tijdsgewricht klinken. In tijden van groeiend politiek bewustzijn zal de poëzie alleen in stunning verruimende beelden iets laten ervaren van dat bewustzijn. En dat vind ik een goed idee.

8.

Het enorme succes van het fenomeen podcast tells it all. We willen op een toegankelijk manier in levens en gedachten van anderen verdwijnen. Poëzie biedt ongemakkelijke belevingstrips. Dat wil zeggen: de beste poëzie eist ervaringstijd, terugblikken en herhaal oefeningen. Homo ludens wil

vooruit en laat zich minder graag terugfluiten door struikelmateriaal dat poëzie heet. Mij lijkt het evident. Een zuigende netflixserie zou ik willen vergelijken met de ervaring van een steengoeie pageturner. Het heeft een aanklevend verslavend odium, is een opium dat de kritische zin grotendeels uitschakelt. En wat doet poëzie? Die eist dat we stilstaan en luisteren of lezen. En we maken er niet spontaan dopamine van aan. Het Spokenwordpubliek ervaart dit anders denk ik, dat is dan ook publiek waarvan je niet kunt zeggen dat het de poëzie mijdt, of andere voorkeuren heeft. Goeie spokenword is vergelijkbaar met dope.

Zonder degelijke lees-lessen poëzie op de basis- en middelbare school gaan we er sowieso niet komen. Gezien het feit dat dat geen gemeengoed gaat zijn, denk ik dat er zomaar niets gaat veranderen, zal poëzie de niche-art blijven voor meerkleurige luistervinkjes. Ik weet niet eens of dat erg is. Er is communicatie nodig over wat poëzie nou eigenlijk te betekenen kan hebben in een samenleving. Maar kunnen we die plegen? Wie staat op en roert zich? Is het probleem trouwens niet van alle tijden? Waarom zou het nu ineens een probleem zijn?

9.

Het is leuk af en toe even achter je bureau vandaan gesleurd te worden, een festival eist een vorm van performing van je, een goed afgestemd optreden en geen geneuzel in uitelkaarvallende bundeltjes die je in een plastic boodschappentas mee 't podium opsjouwt. (Tenzij dat de act zelf is.) Ik denk dat het de poëzie goed doet dat velen nu ook iets proberen te maken van de voordracht van hun werk, ik heb tenenkrommende (grappige) mompeltijden meegemaakt in de jaren 90, dat is nu ondenkbaar. Iedereen voelt zich acteur. Natuurlijk heeft het -in mijn geval- mee gezorgd voor meer naamsbekendheid, maar ook die is aan conjunctuur onderhevig. Ik ben nu 60+ en merk dat er een verandering optreedt, de telefoon gaat minder vaak en de peperdure gesubsidieerde podiumplekken worden liever ingevuld met jonge acts. Ooit was ik ook een jonge act. On stage gaf me de kans m'n werk te openen voor publiek, ook inhoudelijk heeft het podium me gesteund. Ik ben er niet rijker van geworden, het is altijd sappelen geblazen met bestaansminima. Dat het Letterenfonds al jaren loyaal is, dank ik hopelijk aan de kwaliteit van m'n werk. Van overdonderende publieksquota moet ik het niet hebben, mijn werk wordt gelabeld als moeilijk en ontoegankelijk, al dicht ik al tien jaar voor de homo ludens op pamfletniveau. Maar ik kijk terug op honderden optredens die me voor 90% geluk brachten. Ik testte m'n werk, de overdrachtskracht ervan en ik kwam beetje bij beetje over m'n verlegenheid heen. Die is overigens nooit helemaal over gegaan De overige 10% bleef steken in rare organisaties, slechte programmering, kille accommodaties en een gemiste treinaansluiting in de nacht.

Ik leef met de zekerheid van onzekerheid sinds ik besloot kunstenaar te worden. Als gezegd heeft het Letterenfonds me eigenlijk bij elk initiatief gesteund. Dat wil niet zeggen dat ik helemaal van gunsten leef. Ik heb de afgelopen tien jaar m'n pet verzet en ben de boer op gegaan met gedichten, zowel op landelijk als lokaal niveau. Tussendoor maakte ik deel uit van het bestuur van de Akademie van Kunsten, een tijdje als voorzitter. Dergelijke erebaantjes zijn niet onbezoldigd, dus dat is fijn. Ik werk/werkte regelmatig in opdracht. Toen ik durfde stellen dat kunst met fair pay gehonoreerd dient en er bovendien een verschil bleek tussen verdiensten van mannen en vrouwen, heb ik me harder gemaakt voor goede tarieven. Als stadsdichter van Rotterdam vroeg ik om een betere jaar-fee. Ik wees erop dat de gemeente Rotterdam mijn goeie naam er gratis bij kreeg, maar ik wees er ook op dat ik die naam niet zonder geploeter groter had gemaakt. Dus ja, ik ben er niet rijk van geworden maar ik heb er vooralsnog van kunnen leven. Verder verkoop ik af en toe een advies. Tot zover m'n bijbaantjes. Van de verkoop van bundels moet ik het niet echt hebben, er zijn meestal wel herdrukken, tot en met vijfde drukken maar daarna valt de grote stilte weer in tot ik met een nieuwe titel aankom. Van een goeie recensie is de verkoop nooit gestegen. Ook de prijzenregen waaronder ik af en toe sta (hoi hoi) verruimt de standaarden niet. Het Letterenfonds heeft gezorgd voor deelname aan Lyrikkline.de, een site die internationaal aanzien heeft in poetryworld. Het heeft me naar buitenlandse festivals gebracht. Zoals iedereen weet is zo'n reisje een afwisseling op dagelijks werk, er is kans op een flint, maar het kost wat.

10.

Instapoezie ken ik niet. Van Slam krijg ik meestal jeuk. Ik kan niet tegen smaltalk. Ook sexy battles interesseren me niet heel erg. Verwijt me dan gebrek aan humor. Als regels en bedoelingen (bijvoorbeeld de ander de mond snoeren) er dik bovenop liggen haak ik al snel af.

Eigenlijk vind ik alleen de spokenwordworld interessant omdat onder deze makers passie en gretige werklust, jonge honderigheid en broeierig talent is plus een mate van dubbelzinnige slimheid die ik mis in de slamcultuur.

De deelnemers verrijken zichzelf (positief bedoelt, verrijken als in verrijken). Dat is de bedoeling, volgens mij. Wat je ziet, is dat een spokenworddichter, eens hij/zij zich erkend voelt in 'the real poetry world' gaat assimileren. Dat gaat natuurlijk niet per se goed. Maxime Garcia Diaz laat zien hoe het wel goed kan gaan. Heel recalcitrant en pushy neemt ze de plek in die ze nodig heeft om te laten horen wat ze kan. Ze kan goed schrijven en denken, met een intertekstuele vaardigheid (zoals leentjebuurt spelen bij collega's heet) die gaat over kunnen ontstijgen aan assimilaties. Ze blijft zichzelf.

Het politieke bewustzijn, de nood om de wicked themes aan te raken in gedichten en in die zin rechtstreeks aan te sluiten op hedendaagse ethische en maatschappelijke thema's toont de mogelijkheden van de poëzie in z'n volle breedte. Zijn de verzen die overloaded zijn met gender en/of identiteitsproblematiek etc. dan ook nog subliem geschreven, dan heb je echt een krachtwerk in handen. Helaas is dat niet vaak het geval en kom ik graag terug bij de poëzie waarin de dichter niet direct een doel voor ogen had bij het schrijven.

11.

Paul Celan en Anne Carson.